

- tekhnohohii. – 2015. – Rezhym dostupu: http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/13389/1/pednauk_2015_5_28.pdf
6. Kolosova N. M. Pidhotovka maibutnikh vykhovateliv do pedahohichnoi pidtrymky ditei doshkilnoho viku : Avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ped. nauk : spets. 13.00.04 “Teoriiai metodyka profesiinoi osvity” / Kolosova N. M. – Yalta, 2012. – 19 s.
 7. Kondratenko R. V. Formuvannia hotovnosti maibutnikh vykhovateliv doshkilnykh navchalnykh zakladiv do vykhovannia vidpovidalnosti u ditei starshoho doshkilnoho viku: Avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ped. nauk : spets. 13.00.04 “Teoriia i metodyka profesiinoi osvity” / Kondratenko R. V. – Cherkasy, 2009. – 25 s.
 8. Petrenko S. A. Pidhotovka maibutnikh vykhovateliv do formuvannia u ditei doshkilnoho viku osnovnykh rukhovykh vmin i navychok : Avtoref. dys. na zdobuttia stupenia kand. ped. nauk : spets. 13.00.04. “Teoriia i metodyka profesiinoi osvity” / Petrenko S. A. – Kyiv, 2007. – 21 s.
 9. Sadova T. A. Profesiina kompetentnist ta hotovnist do pedahohichnoi diialnosti: sutnist i vzaiemozviazok [Elektronnyi resurs] / T. A. Sadova – Rezhym dostupu: <http://vuzlib.com/content/view/331/84/>
 10. Tokarieva L. Formuvannia tsinnisnykh oriientsii yak chynnyk moralnosti doshkilnykiv u suchasnomu sotsioprostori [Elektronnyi resurs] / L. Tokarieva // Aktualni problemy psykholohii: Zbirnyk naukovykh prats instytutu psykholohii imeni H. S. Kostiuka NAPN Ukrainy. – 2012. – Rezhym dostupu: http://lib.iitta.gov.ua/1901/1/ts.o.detei_4444.pdf

Одержано статтю: 15.08.2018

Прийнято до друку: 29.08.2018

УДК :373.2.011.3-51

DOI:10.15330/esu.13.126-132

Тетяна Танько,

доктор педагогічних наук, професор,
Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С.Сковороди
(м. Харків, Україна)

Tetiana Tanko,

doctor of pedagogical sciences, professor,
Kharkiv National Pedagogical University named after
GS Skovoroda (Kharkiv, Ukraine)
faculty-pre-school@hnpu.edu.ua

ДУХОВНО-МОРАЛЬНІ ЦІННОСТІ ЯК ОЗНАКА ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ВИХОВАТЕЛЯ СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

SPIRITUAL AND MORAL VALUES AS A SIGN OF EDUCATOR'S PROFESSIONALISM OF MODERN PRESCHOOL EDUCATION INSTITUTION

У статті актуалізується проблема духовно-моральних цінностей майбутніх вихователів ЗДО, розкривається їх зміст, узаємозв'язок і взаємодія, розглядається нова модель їхньої професійної підготовки, що спрямована на створення умов саморозвитку, самореалізації, становлення духовності особистості. Наголошується, що майбутнє суспільства багато в чому залежить саме від того, з якими духовно-моральними ідеалами й цінностями ввійдуть наші діти сьогодні. Становлення особистості, становлення ціннісних орієнтирів формування і розвиток дитини в сучасному соціопросторі, обумовлені соціальними впливами, характером суспільства, у якому вона живе, атмосферою сім'ї, навчально-виховним середовищем дошкільного освітнього закладу, світом її розваг, інтересів, звичаїв і традицій. Підкреслюється, що основним завданням дошкільної освіти, зокрема вихователя дітей дошкільного віку є озброєння дитини не стільки системою галузевих знань, скільки наукою життя, створення сприятливих умов для особистісного становлення і творчої самореалізації кожної дитини, формування її життєвої компетентності ціннісного ставлення до Природи, Культури, Людей, Самого Себе. Зосереджується увага на тому, що виховання духовно-моральних цінностей у майбутніх

вихователів має бути спрямоване на вирішення однієї з найактуальніших проблем сучасності – виховання живої чистої душі дитини через духовне наставництво, духовну взаємодію, через організований полікультурний простір, який сприяє гармонізації дитячого серця, формуванню внутрішнього світу підрослаючої людини. У зв'язку з цим постає надзвичайно важливе завдання – виховання духовно-морального ідеалу майбутнього вихователя під час навчання в педагогічному ЗВО.

Ключові слова: духовно – моральні ідеали й цінності, полікультурний простір, нова модель професійної підготовки.

The article actualizes the problem of spiritual and moral values of future educators of establishments of preschool education, reveals their content, interconnection and interaction, examines a new model of their vocational training aimed at creating conditions for self-development, self-realization, the formation of spirituality of the individual. It is noted that the future of society in many aspects depends on the fact with what spiritual and moral ideals and values are our children today. The formation of personality, the formation of value orientations of the formation and development of a child in the modern socio-space, due to social influences, the nature of society in which he/she lives, an atmosphere in family, an educational environment of preschool educational institution, the world of child's entertainment, interests, customs and traditions. It is emphasized that the main task of preschool education, in particular, the preschool educator, is the child's arming not only by the system of branch knowledge, but by the science of life, the creation of favorable conditions for the personal formation and creative self-realization of each child, the formation of its vital competence of value attitude to Nature, Culture, People, Himself. The focus is on the fact that the upbringing of spiritual and moral values of future educators should be aimed at solving one of the most pressing problems of the present – the education of a pure soul of the child through spiritual mentorship, spiritual interaction, through organized multicultural space that promotes the harmonization of the child's heart, the formation of inner world of a growing person. In connection with this, an extremely important task emerges – the upbringing of the spiritual and moral ideal of the future educator during the teaching in the pedagogical institution of higher education.

Key words: spiritual-moral ideals and values, multicultural space, new model of professional training.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. На сучасному етапі розвитку Української держави, коли розпочинаються процеси її оновлення й відродження в усіх сферах життя, духовна основа виступає головним компонентом, який визначає рівень життєздатності нашого суспільства. Сьогодні українське суспільство, як ніколи раніше, потребує духовного стимулювання, морального розвитку, особливої уваги до внутрішнього світу людини, культивування пріоритету загально людських цінностей і моралі.

Вища школа сьогодні в Україні переживає процес модернізації, спрямований на входження у Європейський простір, збереження національних традицій вищої освіти, на підготовку фахівців міжнародного рівня й високо духовних людей, здатних до ствердження й збагачення духовних цінностей. Особливого значення при цьому набуває проблема виховання духовних цінностей у студентської молоді і, зокрема, у майбутніх вихователів сучасних ЗДО.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання порушеної проблеми і на які спирається автор. Проблеми виховання духовно-моральних цінностей у студентської молоді достатньо глибоко вивчали В. Бачинин, О. Олексюк, О. Семашко, О. Сухомлинська, Г. Шевченко, В. Яковенко та інші.

Методологічні засади виховання духовно-моральних цінностей у студентів педагогічних закладів, зокрема майбутніх вихователів, знайшли своє відображення в працях І. Беха, Г. Беленької, В. Євдокимова, В. Гриньової, І. Кондратець, С. Ладивір, Н. Лисенко, Т. Піроженко, Л. Токарєвої та інших.

Виокремлення невирішених раніше аспектів загальної проблеми, які суголосні із статтею. Розвинена духовно людина, як толерантна та принципова, усвідомлює вирішальне значення моральності в повсякденному житті, у розвитку суспільства на гуманістичних засадах. Більш того, своїми діями вона утверджує моральне начало в міжлюдських узаєминах. Разом із тим некоректними є спроби пов'язати духовність лише з окремими аспектами людини й навіть ставленням її до проблем моралі. Не менше значення мають світоглядні, громадянські, інтелектуальні, екологічні, естетичні цінності. Усе, що людина робить, можна поцінувати з позицій духовності. Тому духовність є найважливішим чинником особистісно-професійного розвитку майбутнього вихователя, тією необхідною умовою, яка забезпечує підготовку сучасного вихователя на національній основі. Сьогодні висуває свої ціннісні критерії до формування високодуховної особистості вихователя ЗДО, що свідчить про невичерпність, актуальність і багатоаспектність проблеми виховання духовної культури, об'єктивацію постійної потреби її дослідження.

Формування цілей статті (постановка завдання). Мета нашої статті полягає в обґрунтуванні та аналізі проблеми формування духовно-моральних цінностей майбутніх вихователів сучасних закладів дошкільної освіти в умовах педагогічних ЗВО. З огляду на це, завданням роботи є висвітлення нової моделі їхньої професійної підготовки, яка спрямована на створення умов саморозвитку, самореалізації, формування духовно-моральних цінностей.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням одержаних наукових результатів. Ціннісна система індивіда є стрижнем духовності особистості, бо в ній сфокусовані та віддзеркалюються всі соціальні набутки й багатства людського буття. Проблема виховання духовності – це проблема формування гуманістичних цінностей та гуманістичної свідомості. Духовна культура несе загальнолюдські цінності, національні моральні ідеали, які відбивають рівень розвитку суспільства.

Незалежній Україні доведеться виробити нову систему національного виховання, основу якої становитиме український духовний характер.

Виховання духовної особистості вихователя дітей дошкільного віку стає центральним педагогічним завданням. Це передусім пов'язано з тим, що головною умовою гармонійного становлення ціннісно-сислової сфери дитини в дошкільному віці є наявність сформованої системи ціннісних орієнтацій у вихователя, розвиток особистості дитини відбувається під впливом особистості вихователя. І, як зазначав К. Ушинський, цей вплив буде тим сильнішим, чим вищою буде духовність вихователя, чим більшою буде життєво активна сила його переконань.

Духовність визначають ціннісні орієнтири, пов'язані з моральністю, чим тісніший зв'язок змісту ціннісних орієнтирів із моральністю, добром, повагою до іншої людини, тим вищий рівень духовності.

У цьому зв'язку на особливу увагу заслуговує проблема посилення процесу оновлення педагогічної освіти, спрямованого на професійну підготовку вихователя як особливої соціальної й духовної особистості. На жаль, у реальному житті умови, необхідні для особистісного самоствердження, розвитку здатності до безкорисливої

любові й самовідданого служіння, нерідко відсутні або ж вони далеко не завжди забезпечені необхідним змістом.

Професійна педагогічна освіта вимагає переосмислення самого змісту освіти, його структури та форм організацій. Домінувальна енциклопедична модель професійної підготовки педагогів виявилася непридатною для початку ХХІ століття, з його небувалою динамікою та надзвичайно широким обсягом різноманітних соціальних і політичних перетворень. Величезний інформаційний потік вимагає від вихователя більш ґрунтовної, ніж будь-коли, підготовки не лише до раціонального вибору, переробки, зберігання, використання знань про світ, кількість яких лавиноподібно наростає, але й розвитку духовності, почуттєвої сфери студентів.

Малоприсадиною в нових умовах є методична модель, яка спрямована на відтворення знань. Не знаходить педагог підтримки і в організаційній моделі, яка віддає перевагу масовим формам навчально-виховної діяльності.

Було багато спроб удосконалити професійну підготовку майбутніх педагогів. Аналіз теорії і практики підготовки вихователів у попередні періоди сприяє виявленню особливостей сутності педагогічної спадщини і є метою розробки нових педагогічних засад відповідно до сучасних умов розвитку вищої педагогічної освіти, суспільних потреб і запитів щодо якісної підготовки вихователів дітей дошкільного віку.

Проведений аналіз дозволив зробити висновки:

1. Жодна зі спроб часткових змін або вдосконалення деяких компонентів професійної підготовки педагогів не дали очікуваних результатів. Не останню роль відіграло ігнорування виховання особистісної духовності майбутніх вихователів.
2. Часткове поліпшення традиційної системи професійної підготовки студентів не може дати позитивного результату в формуванні нового покоління вихователів.
3. Наявні моделі професійної підготовки майбутніх вихователів вичерпали всі свої прогресивні можливості, їх уже не можна ні поліпшити, ні вдосконалити. Залишається одне – розробити нову модель.

Під поняттям “професійна підготовка майбутніх вихователів” розуміється єдність структури, змісту і цілей навчання і виховання студентів, способів реалізації набутих знань, умінь і навичок, необхідних для професійної діяльності. Водночас можна говорити й про цілеспрямовану орієнтацію на особистісно-професійний розвиток студентів. Саме цей розвиток було обрано суттєвою підставою при розробці нової моделі професійної підготовки майбутніх вихователів.

До змісту професійної підготовки залучають знання загальні (спрямовані на розвиток студента як духовної особистості), психолого-педагогічні (спрямовані на підготовку студента як педагога), спеціальні (готують у певній галузі наукового знання), методичні (готують студента до практичної роботи). Мета підготовки – оволодіння професійними вміннями, необхідними для вирішення дидактичних задач, організації діяльності та стимулювання розвитку особистості дитини.

Особистісно-професійний розвиток передбачає установку на гуманістичні цінності, відкритість новому, упровадження сучасних педагогічних технологій уміння бачити альтернативні шляхи вирішення проблем, прогнозування впливу на студентів, постійне оновлення змісту педагогічної освіти, уміння долати стереотипи в роботі, критичне мислення.

Для особистісно-професійного розвитку студентів і педагогічних працівників потрібна спеціальна система підтримки, комплекс педагогічних умов, які забезпе-

чують особистісно-професійний розвиток. Такі умови не виникають спонтанно, їх необхідно цілеспрямовано створювати. Ця система повинна стати одним із найважливіших складників педагогічної освіти студентів, діяльності педагогічних працівників.

Для досягнення неперервності особистісно-професійного розвитку потрібна регулярна діагностика й самодіагностика змін студентів при навчанні в університеті, а також тих, хто проходить підготовку та її забезпечує.

При розробці нової моделі професійної підготовки ми керувалися такими вимогами:

- майбутній вихователь має бути духовною особистістю, готовою на вирішення широкого спектру професійних завдань, до співпраці з колегами, батьками, дітьми;
- основою професійної підготовки майбутнього вихователя є відповідність професійних якостей студентів творчій діяльності вихователя;
- модель передбачає глибоке вивчення педагогіки і психології та стимулювання усвідомлення того, що ці науки сприяють розвитку необхідних професійних здібностей щодо прояву рефлексії, емпатії, самовиховання тощо;
- практична підготовка виділяється як один із пріоритетів. Майбутній вихователь повинен володіти вміннями: бачити недоліки в роботі та знаходити шляхи їх подолання, критично поцінювати власну діяльність, аналізувати власну практику, оперувати результатами дослідницької роботи;
- орієнтація на інноваційні технології, поєднання сучасних досягнень педагогічної науки й практики підготовки фахівців, формування в майбутніх вихователів навичок рівноправної взаємодії в структурі “вихователь-дитина”;
- модель повинна сприяти розвитку мобільності викладачів і студентів, стати одним із засобів досягнення європейських стандартів освіти.

Професійна підготовка повинна слугувати особистості й суспільству. У цьому зв'язку зазначаємо, що нова модель професійної підготовки майбутнього на створення умов саморозвитку, самореалізації суб'єктивності студента.

Принцип суб'єктивності студента допомагає реалізувати нову педагогічну ідею, новий напрям підготовки, який протиставляється підходу до особистості як до об'єкта. При використанні цього принципу професійна підготовка стає суб'єктно значущою, наповненою для студента особистісним смислом, почуттям, зафіксованими в його суб'єктному досвіді. Саме суб'єктний досвід засвідчує унікальність, неповторність кожної особистості, він є тим простором, у якому можливі співробітництво, співпраця викладача й студента.

Відаючи належне суб'єктивності, без розвитку якої обмежується ініціатива і творчість, ми вважаємо, що професійна підготовка повинна формуватися не з позиції суб'єктного досвіду конкретного студента, а з позиції актуального педагогічного ідеалу, яким є нова модель професійної підготовки майбутнього вихователя. Ця модель стає основою програмування сучасної професійної підготовки майбутніх вихователів, а реалізація моделі забезпечується відповідною педагогічною технологією.

Модель передбачає змістовий, процесуальний, управлінський блоки, блок особистісних якостей та блок практичної підготовки. Останній постає як результат професійної підготовки і визначає рівень професіоналізму. Модель передбачає підготовку такого вихователя, який має потребу й здатність запропонувати дітям

авторський варіант ігрової діяльності, діючи від власного імені. За таких умов прийде творчий, нестандартний вихователь.

У новій моделі професійної підготовки особа вихователя представлена як виразник духовних і моральних цінностей. Це по суті гіпотетично відображає бажаний професіоналізм вихователя.

Початковою умовою оновлення системи педагогічної освіти є послідовна реалізація реорганізація суспільної свідомості, основою якої будуть передумови демократії й гуманізму. Важливо виділяти із великого переліку ті якості вихователя, які в його діяльності посідають домінуюче місце, а саме духовність, моральність, професіоналізм. При цьому ціннісним орієнтиром педагогічної освіти стає особистісно-професійний розвиток майбутніх вихователів дітей дошкільного віку.

Важливим є питання, як підготувати вихователів, щоб їхній особистісно професійний розвиток реалізувався в реальних умовах життя, які з об'єктивних причин зазнають змін. У зв'язку з цим модель професійної підготовки, у якій майбутній вихователь оволодіває системою знань, повинні також піддаватися зміні, оскільки основним завданням вихователя має стати підтримка дитини, допомога їй, гуманне ставлення до неї як до особистості. Загальні відомості академічного характеру при цьому відійдуть на другий план, а головне місце посідає позиція вихователя, його етична компетентність, уміння демонструвати дії, які є ефективними у вихованні дітей і які водночас співвідносяться з традиціями професії вихователя дітей дошкільного віку.

При реалізації сучасних вимог до підготовки вихователів нової генерації, удосконаленні національної педагогічної освіти, в умовах приєднання до Болонського процесу, визначальним стає компетентнісний підхід. Знань, навичок, умінь і навіть бажання працювати з дітьми сьогодні замало. При цьому компетентність вихователя визначається здатністю виступати одночасно учасником і організатором спільної з дітьми діяльності. Це означає, що особистісно-професійний розвиток майбутніх вихователів визначається провідними ідеями й цінностями саморозвитку, містить інтерактивну діяльність: навчальну, дослідницьку, проектувальну. Повинна бути рівноправна взаємодія всіх учасників освітнього процесу, щоб кожен мав змогу висловитися й бути почутим.

Важливою педагогічною умовою професійної підготовки майбутніх вихователів є наявність здорової духовно-моральної й психологічної атмосфери в колективі. Добре відомо, що мікроклімат серйозно впливає на процес роботи молодого вихователя і його закріплення на робочому місці. Численні факти свідчать, що взаємини складаються не завжди в пропорційній залежності від професіоналізму, відповідальності, ерудиції молодого вихователя. Не такими вже й поодинокими є випадки, коли добре підготовлений і відповідальний молодий фахівець не знаходить свого місця в новому колективі. Професійні вміння та ерудицію намагаються не помічати, а інколи й ігнорувати. Усе це призводить до почуття "професійної самотності", втрачання інтересу до роботи. І досить часто такий вихователь залишає дошкільний заклад назавжди.

Успіх у професійній підготовці майбутніх вихователів залежить від організації навчального процесу, у якому розпочинається й здійснюється становлення духовності особистості, її самовиховання й самоустремління до найвищої довершеності.

Висновки представленого в статті дослідження й перспективи подальших наукових розвідок із зазначеного напрямку. Задля виховання загальнолюдських цінностей педагог повинен стати регулятором духовно-морального світу дитини до

того часу, поки вона сама не оволодіє навичками вибору особистих ставлень до універсальних цінностей людського життя. У цій ситуації вихователь покликаний бути носієм позитивних емоцій та настрою, використовувати весь арсенал педагогічних стимулів, він повинен стати духовним наставником для дітей. Недаремно найважливішим завданням вихователя в усі часи було формування в дітей позитивних уявлень про прекрасне шляхом наведення живих прикладів високоморальної поведінки.

Література

1. Кузнецова А.Ф. Духовність людини як основна складова нової парадигми освіти / Ціннісні парадигми освіти. – Харків: Видавнича група “Основа”, 2005. – С. 101 – 104.
2. Піроженко Т.О., Соловійова Л.І. Ціннісні орієнтації дитини у дорослому світі: навч. – метод. посібник / – К. : Видавничий Дім “Слово”, 2016. – 248 с.
3. Ткачова Н.О. Історія розвитку цінностей в освіті: Монографія. – Харків: Видавничий центр ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2004. – 223 с.
4. Роганова М.В. Виховання духовно – моральних цінностей у студентів вищих навчальних закладів як педагогічна проблема // Вісник Львівського університету. – 2006. – Вип. 21, Ч.1.С. 98– 104.
5. Олексюк О.М. Формування духовного потенціалу студентської молоді: Монографія. – К. : КДІК, 1996. – 253 с.

References

1. Kuznetsova A.F. Dukhovnist liudyny yak osnovna skladova novoi paradyhmy osvity / Tsinnisni paradyhmy osvity. – Kharkiv: Vydavnycha hrupa “Osnova”, 2005. – S. 101 – 104.
2. Pirozhenko T.O., Soloviova L.I. Tsinnisni orientatsii dytyny u dorosloму svity: navch. – metod. posibnyk / – K. : Vydavnychiy Dim “Slovo”, 2016. – 248 s.
3. Tkachova N.O. Istoriia rozvytku tsinnosteі v osviti: Monohrafiia. – Kharkiv: Vydavnychiy tsentr KhNU im. V.N. Karazina, 2004. – 223 s.
4. Rohanova M.V. Vykhovannia dukhovno – moralnykh tsinnosteі u studentiv vyshchykh navchalnykh zakladiv yak pedahohichna problema // Visnyk Lvivskoho universytetu. – 2006. – Vyp. 21, Ch.1.S. 98– 104.
5. Oleksiuk O.M. Formuvannia dukhovnoho potentsialu studentskoi molodi: Monohrafiia. – K. : KDIK, 1996. – 253 s.

Одержано статтю: 6.09.2018

Прийнято до друку: 20.09.2018

УДК 378.016:78

DOI:10.15330/esu.13.132-138

Фань Чженъсюань,

аспірант, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди
(м. Харків, Україна)

Fan Chzhensiuan,

postgraduate, Kharkiv National Pedagogical University
named after G.S. Skovoroda
(Kharkiv, Ukraine)
fanmilk@126.coming

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА-МУЗИКАНТА ЯК СУБ'ЄКТА МУЗИЧНО-ПРОСВІТНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

FORMING OF VALUE ORIENTATIONS OF THE FUTURE TEACHER-MUSICIAN AS A SUBJECT OF MUSICAL-EDUCATIONAL ACTIVITY

Стаття присвячена обґрунтуванню необхідності формування ціннісних орієнтацій майбутнього педагога-музиканта як основи професійної готовності фахівця до музично-просвітницької діяльності. Музично-просвітницька діяльність розглядається як один із різновидів професійної діяльності педагога-музиканта, що реалізується з педагогічною